

BAVNEN

**LOKALHISTORISK
FORENING FOR AABY SOGN**

36. årgang 2023

Meddelelse fra foreningen

Indbydelse til ordinær generalforsamling:

ONSDAG DEN 15. MARTS KL. 19,00

DGI HUSET - JENS MØLLERS VEJ 3

DAGSORDEN:

- 1: Valg af dirigent og stemmetællere
- 2: Bestyrelsens beretning ved formand Svend Andersen
- 3: Regnskab ved kasserer Kaj Haugaard
- 4: Indkomne forslag
- 5: Valg til bestyrelsen
*På valg: Nina Prebensen, Bjarne Thyrrerstrup Nielsen,
Kirsten Nørgaard. (Alle villige til genvalg)*
- 6: Valg af to suppleanter
- 7: Valg af to revisorer
- 9: Eventuelt

Efter generalforsamlingen vil Anne Kirstine Poulsen, der er født og opvokset på Aaby Søndre Skole, som datter af lærer Sørensen sammen med sin søn, Steen Poulsen, tidligere leder på Egnssamlingen i Saltum fortælle om skoleliv i Aabybro med udgangspunkt i familiens nære tilknytning til både Nordre og Søndre skoler.

Der serveres kaffe og brød

Forsiden: Fra vores udstilling. Kæmnerens bord.

Vores nye adresse i DGI Huset

Vores forening blev stiftet den 22. maj 1979 på daværende Aabybro Ungdomsskole af bl.a. tidligere borgmester Jørgen Jørgensen og Gunnar Mølgaard.

I 1981 flyttede foreningen i kælderen under daværende rådhus og senere kommunens bibliotek, hvilket var en glimrende konstellation.

Fra 2017 og frem til næsten nu holdt vi til - lidt af nød - i kælderen på Aabybro Efterskole - nu Sportsefterskolen.

Som nævnt flere gange før har foreningens store problem altid været mangel på plads - altså ordentlige forhold til driften af et lokalhistorisk arkiv for både medarbejdere og brugere.

Arbejdspladser var mellem vores gæster. Ingen depotplads. Ingen arkiveringsmuligheder. Tog vi nyt ind, måtte gammelt smides ud. Foredrag i lånte lokaler. Vi havde kort sagt et arbejdsmiljø, der var svært at være i.

Vores synspunkt har hele tiden været, at det kan ikke passe, at Jammerbugts største by, Aabybro, skulle have så dårlige forhold for lokalhistorisk arbejde - et arbejde, der ellers prises i høje toner.

Og så pludselig blev vi hørt - og stor tak til Jammerbugt Kommune for det. Vi blev tilbudt lokaler - stadigvæk i kælderen - i DGI Huset - til gengæld med elevator!

Centralt placeret i byen og med gode parkeringsmuligheder.

Vi råder nu over bl.a. et stort, velindrettet lokale, der gør det muligt i hyggelige rammer at modtage op til 50 gæster til foredrag, film og andre arrangementer. Et lokale, der kan varieres med forskellige bordopstillinger og være særdeles velegnet til større og mindre grupper, der ønsker et arrangement med et lokalhistorisk islæt. Det kan være alt fra skolebesøg, familietræf, foreningsarrangement eller et skolejubilæum. Altid med personale med lokalkendskab til rådighed. Lokalet fungerer samtidig som udstillingslokaler med masser af billeder og effekter - alle med forankring i byens lokalhistorie.

Et længe næret ønske fra foreningens side er også blevet opfyldt. I et andet også stort lokale er der indrettet plads til et arkiv efter gældende regler samt depotplads, og samtidig har foreningens frivillige fået ordentlige arbejdspladser, så der uforstyrret og på forsvarlig vis kan arbejdes med bearbejdning, registrering og opbevaring af de arkivalier i form af dokumenter, billeder mv., foreningen modtager.

Med støtte fra Jammerbugt Kommunes Kultur- og Landdistriktsmidler samt en stor donation fra Norlys Vækstpulje har vi fået mulighed for at anskaffe de nødvendige møbler og det tekniske udstyr, der er nødvendig for at drive et arkiv
Det er klart, at med de kontingentsatser, vi opererer med, havde disse ting ellers ikke været muligt.

Det er min klare opfattelse, at en velfungerende lokalhistorisk forening altid vil være både nødvendig, men også et aktiv for vores by og desuden en populær og nødvendig medspiller blandt byens kulturtilbud gennem formidlingen af lokalhistorien. En formidling, der sker gennem de digitale medier, vores årsskrift, "Bavnen" og gennem foredrag både i egne lokaler og ud af huset - men især gennem vores ugentlige åbningstid, hvor folk dukker op til en kop kaffe og en snak om det, de forstår ved gamle dage.

Vi har fået et lokalhistorisk mødested, byen kan være bekendt. Spred den glade nyhed og støt op om vores arbejde.

Kontingentbetaling:

Kr. 50 for enlige og 80 kr for husstand

**Sparekassen Vendsyssel kontonr. 9070 1631529573
eller**

MobilePay nr. 558211 (Lokalhistorisk Forening)

Før Centralskolen

*Øverst: Aaby Nordre Skole på Kirkevej.
Nederst: Aaby Søndre Skole ved krydset Østergade-Toftevej*

Familien Schou og Aaby skoler

- fortalt af Anne Kirstine Poulsen og Steen Poulsen

Jacob Andreas Schou, f. 1847 i Albæk Skole, blev skolelærer på Aaby Søndre Skole, dengang den i 1871 opstod som såkaldt ”biskole” til Aaby Skole. Bygningen med 96 m² i grundplan lå der i forvejen, opført i 1860. Ansættelsen beskrives den 23. oktober 1871 i Aalborg Stiftstidende på følgende måde:

”Skoledirektionen for Aalborg Provsti og Kiær Herred har beskikket seminarist Jacob Andreas Schou af Albæk pr. Sæby til lærer ved den nyoprettede Biskole i Aaby”.

Lærer Schou, som han blev omtalt i Aaby Sogn i de næste fire årtier, kom som nævnt fra Albæk, hvor hans far var skolelærer. Så han var så at sige ”født ind i skolesagen”, som det er sket for talrige af hans efterkommere. Lærer Schou var inden da soldat i Aalborg området på et tidspunkt, hvor hans kommende svigerforældre er flyttet fra gården Bjørnkær i Biersted og ind til Nørresundby. Her overtog de en købmandsgård på bagkanten af torvet midt i byen. Så vi har i familien en antagelse om, at lærer Schou efterfølgende har mødt sin tilkommende i det fælles ”Aalborg-område”, som er opstået efter at pontonbroen er etableret i 1865. For gift, det blev de, hvilket blev omtalt ganske kort i Aalborg Stiftstidende.

*Fra Aalborg Stiftstidende
den 29. oktober 1877
under viede:*

*I Nørresundby i Fredags:
Skolelærer Schou af Aaby
og Frøken Schiøtz*

*Det unge par her
fotograferet i Aalborg i
årene umiddelbart før
brylluppet fredag d. 26.
okt. 1877*

Frøken Schiøtz, som hun blev omtalt i avisen, var døbt Christine Claudiane Abigael Schiøtz – et navn, som i efterkommeres bevidsthed lyder poetisk, og som hun arvede efter sin farmor. Og fru Schou var virkelig det mest elskelige menneske, altid smilende, blid og interesseret. Og så havde hun hjemmefra lært at bestille noget, hvilket hun i de følgende år i den grad også fik lov til.

Fra avisen ved vi, at lærer Schou i et års tid forud havde søgt hushjælp – i Aalborg Stiftstidende stod der den 2. nov. 1876:

Plads

En Ældre Bondepige, som kan bestyre Husvæsenet i en Skole, kan faa Plads, naar man skriftligt henvender sig til lærer Schou, Aaby pr. Aalborg.

Der er desværre ikke nogen reference til, hvilken skole lærer Schou da var knyttet til – men det ved vi fra anden kant. I Vendsyssel Tidende er der den 28. oktober 1876 averteret med følgende:

Udnævnelse. Under den 25.de dennes har Biskoppen udnævnt hidtilværende lærer ved Aaby Biskole, Jacob Andreas Schou, til lærer ved Aaby Nordre Skoledistrikt og Kirkesanger for Aaby menighed fra 1. Nov. D. Aa. at regne.

Lærer Schou har med andre ord søgt benævnte hushjælp til Nordre Skole. Siden han blev forfremmet til førstelærer ved hovedskolen i Aaby pastorat har han bedre været i stand til at have hushjælp. For lønnen ved biskoler har ikke været noget at skrive hjem om. Det fremgår af følgende avisuddrag fra sognerådets diskussion om emnet i oktober 1877 – forud har sognekommunens Skoleråd diskuteret Kultusministeriets (Kulturministeriet) indstilling om lærerløn ved biskoler. Den 11. oktober 1877 står der i Aalborg Stiftstidende, at sognerådsmedlemmerne i Aaby Skoleråd havde drøftet, hvorvidt man havde råd til at følge ministeriets takster for lærere ved biskoler – og nej, de lokalvalgte syntes godt nok, det ville blive ”*vel tryggende*” at følge en sats på hele 600 kr. om året for biskolelærere. Især når man selv havde foreslået at *forhøje* lønnen til hele 500 kr. foruden bolig og brændsel.

Ægteparret Schou levede på skolen i perioden 1877-1910, og som det var normalt dengang, så blev det til en større børneflokk: først Elisabeth (f. 1878), så Ellen (f. 1880), siden Ingeborg f. 1884 og Valdemar

(f. 1886), så Axel (f. 1889) og Anna (forfatterens mor & mormor, f. 1894) og til sidst Kirsten (f. 1897). Så syv børn i alt på Nordre Skole, der gav liv til miljøet udover skoletiden.

Da familien Schou flyttede ind på Nordre Skole bestod skolen af en længe til skole og lærerbolig, samt en længe, der var stald til dyrene.

Skolen lå på matrikel nr. 3a, der, som sædvanen, er placeret tæt ved sognets kirke. Skolen er ovenfor markeret med cirkel - og ovenfor imod nordøst er markeret den ene degnelod (matr. nr. 3d), som lå øst for kirken, hvor der jf. historien i familien bl.a. blev dyrket roer til kreaturerne. For oven t.v. er der markeret 2 degnelodder (matr. nr. 3b og 3c), hvortil der er knyttet en anekdote om, at hertil vandrede sønnen Axel Schou (f. 1889) mangen en gang som dreng med de to køer - hvilket han syntes var forfærdeligt langt væk hjemmefra. Så derovre imod vest var engen med græsset, også til hø. Køerne var, som mange andre steder i et landbrug, en børneopgave – og Sct. Hans aften fik førerkøen en blomsterkrans om halsen på vej ud i engen.

Desværre er der ikke overleveret et matrikelkort fra familien, men vi kan se, at bygningen godt nok er placeret ved vejen, som den var før i tiden – hvilket bekræftes på en række skolebilleder fra perioden. Siden er vejen flyttet en smule imod øst.

Udover den nye skolebygning fra 1845 finder vi i avisen endnu en bygning omtalt, som først blev revet ned, og som derefter blev erstattet af en ny. Nemlig en ladebygning, der er omtalt i Aalborg Stiftstidende den 23. april 1855. Hvor den har ligget, og hvor den er genopført, det står der ikke noget om – men måske kunne det være den, der er tegnet på kortet (imod syd). Det kunne det godt være, for der er mange beretninger fra familien om landbruget, og om en bygning ud imod vejen. I hvert tilfælde en periode har der været ansat en "avlskar", og således averteres der to gange i Aalborg Stiftstidende, den ene den 10. august 1892, hvor der søges en "avlskar til en større bondegaard". Og vi har grund til at tro, at sådan forblev det i resten af lærer Schou's tid på skolen.

Nok var den ny skolebygning fra 1845 stor og flot, men når man tager i betragtning, at skolestuen skulle være ganske stor, så var der ikke meget plads til familien Schou. Det viser en skitse, som lærer Schou stolt lavede og sendte til datteren Ellen, der var ude at tjene før hun blev gift.

Så som det nu er				
Skole i lade			Lærerkammer	Haver
			Kontor	Boglyst
			Gang	
Så som det blev				
Skrive stuen sk. k. h.	Lærerkammer	Vorder	Lærerkam. et.	Haver
	Skole	Kontor et. to Dagebyg	Kontor Gang	Boglyst

Igen tages der forbehold, for vi tror ikke, at hele huset er tegnet med, der mangler f.eks. et køkken og nogle stuer til familien Schou, som vi kender til. Men i skitsen ser vi dog, at den tidligere skolestue i 1910 bliver til et ordinært køkken m/ spisekammer tilhørende den lærerinde-bolig ("Lærerinde" står der), der var indrettet i vestenden, og som også havde egen stue og indgang. Den lærerinde, der givetvis har stået for "forskolen", er her blevet etableret i egen bolig.

Og fru Schou's køkken har vi flere udsagn om, bl.a. fra børnene, der, når mor lavede mad, kravlede op i den på muren etablerede stige for at se, hvad mor mon lavede til familiens måltid. Det med at kravle op, det har været et gennemgående tema for Schou-børnene.

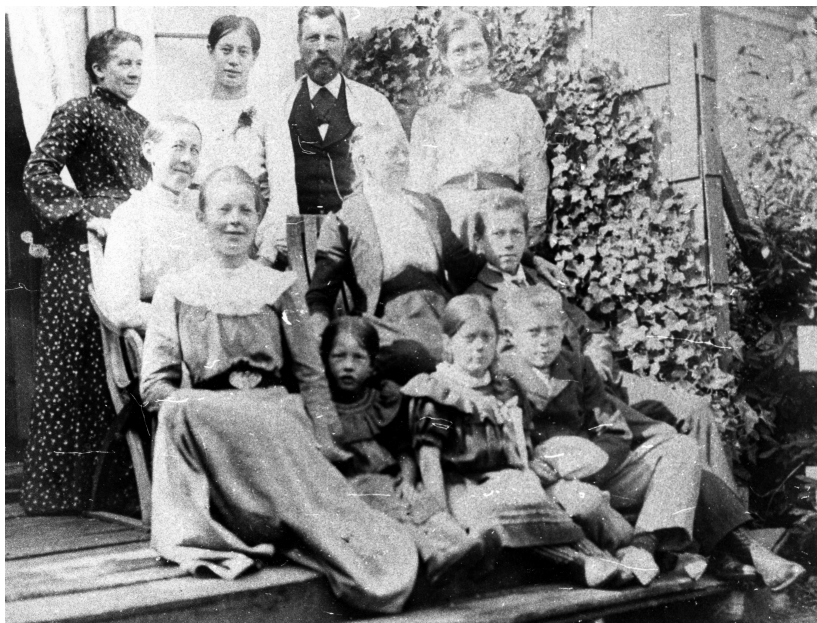

Skolens have havde gode, store træer, som var et yndet mål for klatring, og det er dokumenteret bl.a. af dette herlige billede med småpigerne Kirsten og Anna i træet samt brødrene Axel og til højre Valdemar

Familiesammenhold

Et kendetegn, der har karakteriseret familien Schou, er et tæt sammenhold. Og ikke bare i familien på Nordre Skole, men f.eks. også med forbindelsen til den norske gren af familien, som der er mange beretninger om. En gren, der ofte har besøgt hjemmet i Nordre Skole, og som optræder på fotografier – herunder i midten, hvor tante Lise fra Norge er på besøg.

Men sammenholdet var ikke bare synligt i første generation – fætre og kusiner fik tætte forbindelser, og den dag i dag er der endnu gode forbindelser mellem efterkommere af denne børneflok, på tværs af generationer.

Uddannelse

Et sidste træk, som vi synes er karakteristisk for familien Schou, er, mere eller mindre selvfølgelig for en lærerfamilie - fokus på uddannelse. Men det vel at mærke i en familie med flest piger i en tid,

hvor kvinder endnu ikke fylder alverden på arbejdsmarkedet, og hvor de er milevidt fra nogen som helst form for ligestilling. Den ældste, Elisabeth, kom på T.H.Zahles Seminarium i København, og næstældste, Ellen, blev kontoruddannet hos garver Klitgaard i Nr. Sundby og endte som nævnt siden som gårdejer kone ved Skælskør. Tredje ældste datter Ingeborg blev desværre syg som ganske ung og døde af TB knap 25 år gammel. Og endelig er det ”småpigerne”, som de blev kaldt i familien, hvor Anna blev skolelærer og hvor Kirsten først fik uddannelse som kok på Hotel Phønix i Aalborg, og siden drog til Fyn, hvor hun drev restaurant Charlotte Amalielund i Svendborg.

Endelig var der drengene, hvor den ældste, Valdemar, kom på Katedralskolen i Aalborg, og siden drog til København, hvor han blev farmaceut – desværre døde også han i ung alder af TB. Og her gjorde familiesammenholdet, at sønnen Mogens vedblev med at holde sine sommerferier på Søndre Skole i Aaby. Noget, som han var meget taknemlig for resten af livet, for her lærte han ting og sager, som bestemt ikke var normalt for børn i en akademikerfamilie i lejlighed på Frederiksberg. Her fik han lov til blot at være barn... Endelig blev yngste søn, Axel, først uddannet snedker, og siden supplerede han med uddannelse som arkitekt, hvor han fik årelang ansættelse hos arkitekt Einar Packness.

Ny skolebygning

Og apropos Axel, så spillede han en rolle i udviklingen af skolen i 1909, hvor det lykkedes at få lov til at opføre en separat skolebygning ved Nordre Skole.

Den 3. marts 1909 stod der følgende i Aalborg Stiftstidende under overskriften ”Skolesagen”:

I dag indviede Provst Bøggild den ny smukke Skolebygning, der rummer Klasseværelser for både Førstelæreren og Lærerinden ved Aaby Nordre Skole. Tegningen er udført af Lærer Schous søn, Snedker Axel Schou, og arbejdet er udført af Snedkermester Eskildsen, Murermester Ove og Malermester Nielsen, alle af Aaby.

I artiklen står endvidere, at den ny bygning er rejst på ”Baggrund af Børnetallets overvældende Stigning”, som sognerådsformand Chr. Mølgaard udtaler det – og han fortsætter med at sige, at der

har været megen diskussion om, hvordan udfordringen skulle takles; og der har bestemt ikke været enighed. Men at der skulle være plads til "Lærerindebolig" synes at have været et mål.

Og således fik Axel Schou bidraget til et arkitekt-liv, der endte med mange år hos arkitekt Einar Packness i Aalborg, hvor han midt i 20'erne blev en af firmaets faste folk i det spændende projekt omkring det nye, flotte Svinkløv Badehotel.

Nordre Skole med indgang til forskolens lokale, der var Sparekassens første lokale

Lærer Schous andre roller & sygdom

Vi vil afslutte beretningen om lærer Schous virke med at nævne, at en lærer på den tid havde andre, uformelle roller i det nye samfund, hvor det tidligere omtalte gryende foreningsliv tog fart. Mangen en avisartikel omtaler dette foreningsliv, og heraf fremgår, at lærer Schou bl.a. har haft en rolle i det nye Aaby By Mejeri, hvor han ind i 1900-tallet har været formand. Derudover var lærer Schou aktiv i

den lokale Sparekasse, som fik sit første virke i Nordre Skole – det fremgår bl.a. af billedet vist på s.13 hvor der på bagsiden står: ”Sparekassens første hjemsted” samt ”Udlånt af Enkefrue C. Schou i Aabybro”. Derudover har lærer Schou været aktiv i det lokale ”Værgerråd” vedr. socialt belastede og endda ”forbryderiske” børn. Og sidst, men ikke mindst, så havde lærer Schou den klassiske degne-opgave med at føre kirkebog – og i familien er der en sød lille historie om, at pastor Gregersen engang ringede til skolen en sen aften og bad om at få kopi-bogen op til præstegården. Og det blev vores mor/mormor, som kom til at gå den korte tur op til kirken, hvor hun i mørket kunne se gløden i pastorens cigar, og den glød gik hun efter for at aflevere kopi-bogen. Der var således intet som helst uhyggeligt ved kirkegården i mørke for børnene på Nordre Skole.

Familien Schous liv & virke på Nordre Skole fik imidlertid en ende ”før tid” – lærer Schou døde natten til den 23. marts 1910 efter længere tids kræftsygdom.

Forud er bl.a. gået en indlæggelse på Kamillianerklinikken i Aalborg, men kampen var forgæves, og dermed var familiens tid på Nordre Skole ved at rinde ud.

Men igen kom det helt særlige sammenhold i familien ind i billedet Af kirkebogen fremgår nemlig i.f.m. brylluppet fredag d. 26/10 1877, at der i kolonnen ”Anmærkninger” er anført denne tekst: *”Forevist en livsvarig Livsforsikring, stor 4000 kr., Police Litra...”*

Med andre ord: efter lærer Schous pludselige død blev det via en livsforsikring, som hendes familie havde foranlediget, muligt for den dengang 55-årige enkefru Schou at købe en bolig til sig selv og hendes to hjemmeboende piger Anna på 16 år og Kirsten på 12 år. Et hus på knap 100 m² i grundplan og med værelser ovenpå. Og huset ligger der endnu, på Kattedamsvej 38 - altså det hus, der idag er kendt som rullekonen Esthers hus - matr. 34 r., og jf. matrikel-informationerne er huset opført i 1890, 20 år før fru Schou overtager det.

Med huset fulgte en lang, smal grund, hvor fru Schou med sædvanlig flid indrettede en meget flot have, der efterfølgende var et frirum for hende samt børn og børnebørn, som kom på besøg.

Kattedamsvej 38

Fru Schou i døren, der kigger på sine børn & svigersøn i sin dejlige have – Foto: AKP

Lærer Sørensen på Sdr. Skole

Skæbnens ironi blev, at fru Schous datter Anna en halv snes år efter flyttede tilbage til Aaby sammen med sin mand og datter – og ingen tvivl om, at sammenholdet i familien bidrog til den beslutning. Anna Schou dimitterede som lærer fra Vinters Seminarium i Silkeborg i 1917, hvor hun var 23 år. Under studiet var hun blevet forlovet med sin studiekammerat, Laurs Jacobsen Sørensen, der kom fra en gård ved Voldby. Men på den tid var der udbredt arbejdsløshed blandt lærere, så det unge par kunne ikke umiddelbart gifte sig – derfor boede de i 4 år hver for sig. Anna i Aalborg, hvor hun boede i en lejlighed i Danmarksgade sammen med sin søster Elisabeth Schou og bror Axel Schou. I den periode arbejdede Anna som vikar i Aalborg. Et job som bl.a. også omfattede gåture over den gamle pontonbro til Nørresundby, og sådan en passage kostede 5 ører. Samtidigt var Laurs flyttet til Hejls i Sønderjylland og senere til Nebsager for at arbejde på skolen som andenlærer.

Aaby Søndre Skole i 1923

Først i 1921 blev det til et fast arbejde for lærer Sørensen – den 15. september 1922 averteres i Stiftstidende, at der er indkommet 7 ansøgninger fra kandidater, der alle er kvalificerede. Den 20. september vil der blive taget stilling til, hvem der skal have den – og den 15. oktober averteres i Aalborg Stiftstidende, at det er lærer Sørensen ved Nebsager Skole, der nu er ansat som enelærer ved Søndre Skole. Hans løn blev første år på 2.100,- kr. og skolen havde to klasser.

En lille anekdote skal straks knyttes til ansættelsen: Da lærer Sørensen var til samtale, blev der også talt om en kommende forskole og et behov for en lærerinde. Hvilket fik lærer Sørensen til at oplyse ansættelsesudvalget om, at hans kone netop var skolelærer og da gerne ville byde ind på det. Men da lød de berømte ord fra en af sognerødderne, som er citeret mange gange siden: *"man kan ikke have to lønninger på samme familie"*.

Og lærerindejobbet blev skam til noget, omend nogle år senere end planlagt, hvor fru Westergaard, der også var dimitteret fra Silkeborg Seminarium, i 1927 blev ansat til den flotte røde skole, som blev bygget lige øst for Søndre Skole.

Og der var masser af børn til Søndre Skole, faktisk hele 56 elever fra start af, i to klasser – og de mange elever ses tydeligt på billedet fra 1923, hvilket også viser den nye separate skolebygning, som ikke var på Søndre Skole, dengang lærer Schou startede skolen. Ifølge matrikeloplysningerne er skolestuen rejst i 1906 og det passer godt til den avisartikel, som blev indrykket den 27. marts 1903, hvor der udbydes licitation for en del skolebygger i Aaby Biersted Sognekommune, bl.a. "en ny Skolestue ved Aaby Søndre Skole samt en betydelig Ombygning af Lærerboligen samme Sted".

En anden anekdote fra lærer Sørensen er om dengang, hvor han fik afslag hos sognerådet for anskaffelse af elektricitet i skolen – for den slags luksus var der ikke råd til i 1932. Men lærer Sørensen var en meget principfast og konsekvent mand, så han bekostede selv indlæggelse af elektricitet i skolen, så der var ordentligt lys til undervisningen; der skulle være orden i tingene. Og senere, da lyset blev en stor succes, så fik han sognerådet til at betale omkostningerne til installationen – men nej, ikke den forbrugte strøm i mellemtiden. Den var for egen regning!

Livet på Søndre Skole blev med lærer Sørensens egne ord et stort engagement i de mange familier, som leverede børn til skolen. Og lærer Sørensen yndede at kende til hver enkelt familie – i den sammenhæng skal nævnes en anden anekdote fra lærer Sørensens side. Og dem havde han mange af - som barnebarn har jeg haft den store fornøjelse at høre min morfar fortælle historier mange gange. Og således også denne her, der blev leveret henover middagsmaden engang til en festlig lejlighed i mit hjem i Saltum.

Det var nogle gange svært for landbobefolkningen at få de store børn sendt i skole, for der skulle jo også arbejdes derhjemme. Derfor kom der engang en gårdejer, der så inderligt bad om, at knægten måtte blive hjemme en stund – og, hvis det kunne lade sig gøre, så var der måske en høne til lærer Sørensen... Nå, men drengen kom så ikke i skole i nogle dage, men hønen – nej, den kom aldrig. Og nogen tid derefter mødte lærer Sørensen tilfældigvis den taknemlige gårdejer, hvor snakken så også kom ind på hønen. Og her var svaret så: ”...nåh den, nej – den ér kommen’ sig!”

Lærer Sørensen med elever i skolestuen i 1937 – skab med bøger ses t.v. for tavlen

Og sådan er der fortalt mangen en god historie til børnene i Søndre Skole. Så jo, lærer Sørensen havde bestemt en rigtig god og humoristisk side, omend vi begge, datter og barnebarn, mest har hørt om den barske side. Og jo, den barske side var der bestemt – men den var jo heller ikke unormal i tiden. Tværtimod forventedes den ind imellem inkl. dens revselsesmetoder. Sådan som det var rundt omkring i hjemmene, men også når børn på 12-14 år kom ud for at arbejde. De fik tærsk, og så sent som i 1933 står der i bogen ”Praktisk skolegerning”, at en lærer: ”*gør sig skyldig i pligtforømmelse, såfremt han af slaphed eller fejhed undlader at revse et barn, som efter hans overbevisning har tugtelse behov*”.

Så på den tid var der endnu acceptabelt at slå skolebørn. Men efter besættelsen var det som om, at brugen af vold blev noget, som man havde set for meget af. Men trods det viste en Gallup undersøgelse i 1949 om, hvorvidt ”skolebørn skulle have klø”, at kun 49 % svarede ”afgjort nej”- den anden halvdel stadigvæk accepterede revselse. Men kort efter skete der et skred i det - i hovedstadsområdet blev der i 1951 fra politisk side stillet spørgsmål om, hvorvidt der var brug for revselse. Her holdt fagforeningerne stadigvæk fast i, at revselse *kunne* være på sin plads, mens politikerne sagde nej. Og det afgjorde naturligvis sagen. Så i dagbladet Socialdemokraten, der ikke gik ind for revselse i skolen, blev der kort efter bragt nedenfor viste tegning. Og blot til information - revselsesretten blev fjernet ved lov i 1967.

*“Han er på afvænningskur” -
stod der under avisens tegning
- med tilføjelsen:
“Lærerne har fået et år til at
afvikle spanskrørsstraffen”.*

Hvad fordrev en lærer ellers sin tid med? Helt fra gammel tid har degnen haft en rolle i kirken, og over tid er den ofte blevet udvidet med andre roller, bl.a. med hensyn til at spille orglet under gudstjeneste. Og den rolle, som kirkens organist, havde lærer Sørensen lige fra start, trods det, at han ikke var tilknyttet skolen ved kirken. Ligeså rollen som ”distriktskirkesanger”, således at lærer Sørensen var forpligtet til at spille og synge ved alle bryllupper og begravelser i skoledistriktet. Under besættelsen, hvor fællessang blev en yndet fælles aktivitet, var der et sangkor under ledelse af lærer Sørensen – som der havde været det nogen tid før besættelsen.

Og endelig blev hans musikalske evner også brugt til at oplære elever i orgelspil i hjemmet på Sdr. Skole, blandt andre to døtre til lærer Poulsen, der i 1910 efterfulgte lærer Schou på Nordre Skole.

Derudover benyttede han sig af før omtalte EL-installation til at anskaffe sig et lysbilledapparat samt et abonnement på billeder, hvor der kom nye billedserier regelmæssigt. Og dem benyttede han i undervisningen såvel om aftenen, hvor byens borgere kunne komme til billedforedrag i Aaby Sdr. Skole.

Og i regi af paraplyorganisationen Dansk Ungdoms Samvirke, som blev etableret under besættelsen, og hvor han medvirkede til at lave foredrag, som hentede spændende foredragsholdere ind fra andre byer – bl.a. den kendte arkæolog i Aalborg, museumsinspektør Peter Riismøller, der bl.a. fortalte om udgravningerne på Lindholm Høje. Han lavede også aftenskole af den slags, der senere hen blev kaldt for ”Arbejdsteknisk Skole”, hvor også tidligere elever af Sdr. Skole kunne komme tilbage og dygtiggøre sig og måske lave en basis for et bedre job fremover. Så vidt vi ved blev disse aftenskoler i hvert tilfælde afholdt i tre sæsoner. Og vi ved, at han andets steds har udtalt, at det var en fornøjelse at have den slags elever, der udviste en sådan ”sjælden interesse” for uddannelse.

Den form for undervisning har givetvis været basis for, at lærer Sørensen også har været med til at etablere efteruddannelseskurser for Kontrolassistenter – vi kender et tilfælde fra 1932, hvor han over tre dage er med til uddannelse af 50 kontrolassistenter på Aaby Højskole. Og højskolen er i også med i de følgende år – tidligt under besættelsen er lærer Sørensen med til at arrangere møder på

højskolen, hvor der bl.a. var fællessang under ledelse af ham. Senere hen blev højskolen og realskolen som bekendt rekvireret af tyskerne.

Derudover udlånte lærer Sørensen bøger fra sit private bogskab i klasselokalet, som stod t.v. for tavlen. Bøgerne blev købt i et antikvariat i Aalborg og derefter sirligt bundet ind og stillet i skabet. Og nogle elever lånte på den måde endog mange bøger hos lærer Sørensen, før det offentlige bibliotek i Aabybro blev dannet i et samarbejde mellem ham og skolelærer Poulsen på realskolen. Bøger var i det hele taget noget, som han havde en livslang svag-
hed for – i familien går en historie om, at han skulle til Aalborg for at købe nyt tøj – og hvor han i stedet for kom hjem med bøger. For der var ikke penge til begge dele.

Dernæst skal nævnes, at Sørensen, som sin svigerfar, også havde *en typisk degneopgave*. I Aaby var det nemlig ham, der blev sendt ud til hjemmedåb, hvis der ved en svær fødsel var behov derfor. Derudover var han også dybt involveret i ”Aaby By Brugsforening”, hvis butik lå på ”Kattevejen”, hvor han var formand for igennem 14 år. Lærer Sørensen havde nemlig tæft for tal, og derfor var han også revisor igennem mange år i Aaby Biersted Spare-kasse.

Og endelig var der haven derhjemme ved Sdr. Skole – her var der drivhus og mistbænke i en forholdsvis stor have, som blev passet og plejet så den var en fryd. Men derudover forpagtede han jord ved siden af skolebygningen overfor, som i Sdr. Skole blev kaldt for ”fru Westergaards Skole”. Her på ”Marken” var der en lang ager med forskellige grøntsager, bl.a. de meget eftertragtede hvide asparges, som blev avlet i store mængder. Og til sidst må vi ikke glemme bierne – lærer Sørensen var inkarneret biavler, og her kunne han gå og nynne og nyde de små flittige væseners produktion af honning. Og både bierne og aspargeserne tog han med sig til Brovst, dengang de byggede hus her i 1962, og hvor der blev købt en ekstra matrikel, så der var plads til nyttehave inklusiv et dertil hørende, nybygget drivhus.

Sammenholdet - Schou-familiens sammenhold - fik selvfølgelig indflydelse på den ny Sørensen-familie, efter at den var flyttet til Søndre Skole i 1922, hvor fru Schou var blevet 67 år. Så familien

fik en snes gode år sammen med fru Schou i den umiddelbare nærhed, via hendes hus på 'Kattevejen'. Derover kunne børnene let rende og cykle ad grusvejen 'ovenom', der havde et forløb nogenlunde som den nuværende "Toftevej". Og fra 1922 blev familien i Sdr. Skole indrulleret i den tradition, som fru Schou havde startet før 1910 med at leje "sommerhus" i Blokhus – først hos Chr. Thomsen, og derefter hos bademester Johan Sørensen, og senere hos hans søn, bademester Mathæus Sørensen.

Indretningen – på trods af, at der var bygget en ny skolebygning med hele 138 m² i grundplan, så var der ikke meget plads i Sdr. Skoles lærerbolig. Lærerboligens areal var på 96 m², og der skulle være plads til et kontor, så lærer Sørensen kunne varetage alle de andre roller, som han havde og fik – samt, selvfølgelig, et familieliv med 3 børn. Så huset var inddelt i små rum, som vist her:

	Spisekammer	Kælder
Soveværelse	Bryggers	
Fars stue	Køkken	
Dagligstue	Spisestue	
	Forgang	

Skitse over indretningen af lærerboligen i Aaby Søndre Skole

Lærer Sørensens børn i haven ved Sdr. Skole, fra venstre Edith, Jacob og Anne Kirstine. I baggrunden fra venstre høsehus m/ dueslag, drivhus og mistbænke

Besættelsen – som alle andre familier blev familien i Sdr. Skole hurtigt påvirket af krigens gang. Den ene konsekvens viste sig ret hurtigt, idet Aalborg Lufthavn blev bombet allerede den 19. april om aftenen. Og som det sidste hus i Aaby imod øst var der god udsigt ud imod lufthavnen, så familien kunne tydeligt se lyskasterne og de lysglimt, som den korte kamp medførte. Så langt så godt – men i de efterfølgende dage fandt lærer Sørensen metalfragmenter på skolens legeplads, og herefter var der ikke nogen, der kom udendørs, når lufthavnen blev bombet.

Alene i april-maj 1940 siger englændernes statistik om deres bombardementer, at de gennemsnitligt kastede *29 bomber om ugen* på hver lufthavn i Danmark og Norge. Og heraf faldt 50 % udenfor lufthavnens område, så mange bomber faldt nær folks hjem. Og hele 80 % af disse bomber var ikke sprængt, så disse ”forsagere” var dødsensfarlige. Som følge heraf fik Aalborg-området hele 60 % af den krigsskadeerstatning, som staten udbetalte i perioden april-september 1940! Så lufthavnen i Aalborg havde i den grad gjort det farligt at bo i Aaby & omegn under besættelsen.

Og så medførte omstændighederne, at der gik tyske vagtposter udenfor Sdr. Skole, som jo var det sidste hus i Aaby imod øst – og det blev aldrig nogen rar oplevelse. Men på trods af beliggenheden blev det ved besættelsens start alligevel arrangeret, at fru Schou, der efterhånden var blevet 85 år, flyttede ind på Sdr. Skole, hvor hun fik plads i dagligstuen – og her døde hun i sommeren 1941.

Derudover gik det sådan, at lærer Sørensens søn Jacob kom til at gå på Katedralskolen i Aalborg, der i 1943-44 rummede et miljø af unge mænd, som gik ind i *modstandsbevægelsen* – ligeså Jacob, der, som alle andre, aldrig talte om det. Men nogle i gruppen samledes en aften i skolebygningen, hvor de sad i spisestuen og øvede sig i at samle og pleje nedkastede våben, hvilket jo gav nogle karakteristiske, metalliske lyde. Samtidigt med, at der vanen tro gik tyske vagtposter udenfor på den anden side af skolen – den oplevelse sad i kroppen på familien i nogen tid.

Endelig var der det oprin, som fandt sted allersidst i krigen. Jacobs klassekammerat på gymnasiet, Erik Vad, kendte den meget unge og berygtede Gestapomand Franz Toft, der senere blev dømt til døden og henrettet. De to drenge mødtes som feriedrenge i Hals, hvor de hver især havde familie – og i foråret 45 var der parade eller lignende, hvor Erik straks så Franz Toft, og hvor han var bange for, at Franz havde genkendt ham.

*Jacob Sørensen (1925-1967)
med sin "US Carabin" riffel i maj 1945*

Foto: Jacob Hornemann

Af samme grund skyndte Erik og Jacob sig straks af sted på den flugtrute, som alle i gruppen hver især havde planlagt for sådanne tilfælde – første trin var at cykle til Fristrup udenfor Aaby, hvor Jacobs søster Edith boede på en gård sammen med sin mand og søn. Og herfra skulle de have været af sted til Ediths bedste veninde, Trine, der sammen med sin mand Niels boede på en stor gård på Fyn. Men heldigvis var det alt sammen unødvendigt – Toft havde *ikke* genkendt Erik, så der skete heldigvis ingenting. Men også denne hændelse sad i familien i nogle år.

Så jo, besættelsen blev skelsættende, også for familien på Søndre Skole. Og Jacob var en af dem, der indgår i den kedelige statistik vedrørende overdødelighed blandt tidligere modstandsfolk – han døde af kræft i 1967, 42 år gammel.

Aabybro Centralskole

I 1937 kom der en ny skolelov, der gjorde op med forskellen mellem skolevæsenet i by og på land (i byen gjaldt den såkaldte ”købstadsordning”). Og med loven blev der lagt op til at samle elever på landet i såkaldte ”Centralskoler”, der gav samme mulighed for eksamen, som skolevæsenet havde i byerne. Men i 1937 kradsede den økonomiske krise stadigvæk, og kort efter kom besættelsen. Så ind i 1950’erne var der fortsat stort fokus på at bygge centralskoler rundt om i landet. Således også i Aaby Biersted Kommune, hvilket beskrives i en avisartikel i Aalborg Stiftstidende d. 6. september 1953. Artiklen nævner fænomenet med at lukke små skoler og med *økonomisk fordel* samle elever i en større skole - eller *at benytte de små skoler som forskoler til nye forskoler, hvor der kun går elever op til 10 år*. Men et nyt fænomen spiller også ind – der er lærermangel, og det lægger en tydelig dæmper på tempoet med at bygge nye skoler; og, som der står i artiklen, mange ansøgere er åbenbart ikke kvalificeret til den ny type skole. I Thisted har man haft et job stående i 15 år uden kvalificerede ansøgere... Hvorom alting er, så styres skolebyggeri i 1955 af amtet, og i Aalborg Amt er der i 1953 planlagt 5 skoler, bl.a. en centralskole i Aabybro, der skal erstatte ”*Søndre og Nordre Skole samt Egnskolen*”(d.v.s. Skovenge Skole).

Det oplyses, at de samlede anlægsudgifter ville løbe op i svimlende 51 mio. kr. – og svimmelheden forstår man måske bedre, når man via forbrugerprisindekset i Danmarks Statistik omregner tallet til 2021 værdi, som lyder på hele 781 mio. kr...!

Aabybro Centralskole og førstelærerboligen i baggrunden

Mandag d. 28. marts 1955 er man kommet så langt med byggeriet af Centralskolen, at det kan inspiceres, og seriøsiteten og stoltheden (måske også den svimlende pris) over så stort og flot et byggeri er stor nok til, at de helt store heste trækkes af stalden i form af d'herrer Amtsprøbst Winther, Amtslæge Bangslev og Amtsskolekonsulent Steffensen. Og om torsdagen indvies skolen officielt ved statsmagtens fornemste repræsentant i Nordjylland, nemlig Stiftsamtmand Lorck-Madsen, hvis kontor lå på Aalborg Slot. En sådan opmarch af fornemme personer havde Aaby nok aldrig set før, og det gjorde selvfølgelig, at indvielsen blev noget ganske specielt.

Men avisartiklen den 31. marts rummer mange flere interessante elementer, f.eks. at skolebyggeriet skulle have været ønsket af sognerådet helt tilbage i begyndelsen af Besættelsestiden, hvor man ansøgte om byggetilladelse. Men den blev afslået, *givetvis* på grund af materiale-mangel under indtryk af, at besættelsesmagten tog *sin* del af materialerne.

Byggetilladelsen havde ligget og ulmet indtil efteråret 1952, hvor den så blev givet – grunden hertil er højst sandsynligt, at stort set *alt var rationeret* i tiden fra besættelsen til og med oktober 1952, hvorefter også kaffe og sukker kunne købes uhindret. Tilladelsen blev dog givet under forudsætning af, at byggeriet skulle være et "*Vinterbyggeri*", og derfor kunne forarbejdet gå i gang samme år i samarbejde med arkitekt Mørch i Nørresundby.

Og, nævner artiklen til sidst – skolebyggeriet kom desværre til at rumme *byggesjusk* á la det, som mange kan huske, specielt i 70'ernes byggeri. Gulvene i den ny skole revnede i så stor stil, at indvielsen blev skubbet et helt år. Så fremtidens indmarch i Aaby havde sin pris.

Artiklen rummer dernæst en beskrivelse af de gode faciliteter, som nu stilles til rådighed for undervisningen. Efter indgangen er der et stort, lyst trapperum der leder ind til tilsvarende lyse gangarealer. I kælderen er der fyrrum, spisesal og omklædningsrum, der står i forbindelse med gymnastiksal. I stueetagen er der bibliotek, køkken, garderobe samt sløjdlokale – og det nævnes, at det eksisterende sognebibliotek på Realskolen nu overføres til Centralskolen. Endelig er der på 1.sal det store skolekøkken, der fylder mest på etagen, hvorefter følger tre klasselokaler, et fysiklokale samt et håndarbejdslokale. Udover sportspladsen, læskure, cykelskure o. lign. nævnes dernæst førstelærerboligen, men "*den tager ærlig talt noget af det kønne fra facaden*", som journalisten udtrykker det.

Endelig slutter avisartiklen i Stiftstidende med information om, at skolen tages i brug dagen efter, og at den vil blive befolket med elever fra Nordre Skole, Søndre Skole og Skovenge Skole - sidstnævnte nedlægges dog, og de første to bruges fremadrettet som forskoler til Centralskolen, hvor kun 1.-2. årgang går. På Nordre Skole ved Kathrine Sørensen og på sidstnævnte ved Marianne Westergaard.

Og d. 1. april er der en avisartikel i Vendsyssel Tidende, hvor der suppleres med information om, at indvielsen fandt sted i gymnastiksalen, og at stiftsamtmændene havde følt behov for at sige, at skolen nok var dyr, men man havde fået noget for pengene - og at Aaby Biersted Kommune var en ganske god og sund kommune. Måske var der et budskab i det til andre kommuner..?

Endelig oplyses det, at skole alt i alt har kostet 1.020.000 kr. inkl. førstelærerbolig – og at hele selskabet afsluttede indvielsen med en frokost på kroen, hvor folkets repræsentanter m.fl. fik lejlighed til at holde tale.

Førstelærer Sørensen på terrassen ved den ny bolig, der syntes lidt uvant for familien, fordi den stillede mere plads til rådighed, end de nogensinde havde haft til rådighed.

Livet på Centralskolen

Førstelærer Sørensen på Søndre Skole blev valgt som leder af den ny centralskole, men skolen fik ikke nogen ”Skoleinspektør”, som det var sædvane inde i byen, samt på andre centralskoler på landet. Lærer Sørensen fortsatte derfor med samme stillingsbetegnelse.

Indholdsmæssigt blev det imidlertid et *noget andet* førstelærer embede, som lærer Sørensen kom til at forestå på centralskolen. For første gang skulle han have personaleansvar for fem lærere, nemlig lærer Abildgaard, lærer Bertelsen, lærer Jensen samt lærerinderne Dagny Abildgaard og Johanne Andersen. Derudover medvirkede det, at han for første gang skulle til at lægge skema - en disciplin, som indtil da havde været unødvendig på Sdr. Skole, hvor han og fru Westergaard havde lavet de nødvendige aftaler uden større skriftligt grundlag.

Og det tog tid at vænne sig til denne ny opgave, som kom til at tage forholdsvis meget af hans tid, akkurat som de øvrige administrative opgaver gjorde det. For lærer Sørensen var først og fremmest det, som arbejdstitlen sagde – han var lærer, og han holdt i den grad af at være udøvende lærer.

En mere pudsigt og uhåndgribelig detalje ved det nye job var embedsboligen – den var spritny, og det havde ægteparret Sørensen godt nok aldrig prøvet før. Boligen i Sdr. Skole var lille, og de enkelte stuer og værelser ganske små, og i den ramme havde de fået deres tre børn, som fik en glimrende barndom og ungdom i de rammer. På en eller anden måde har det været en kæmpestor ændring nu at skulle bebo et nyt hus - et med hele tre etager (inkl. kælder og 1.sal), og så i en efterhånden moden en alder. Dertil kom, at familien som tidligere nævnt havde været meget aktive havebrugere i Sdr. Skole – her var der pludselig ingen have, og for øvrigt skulle de selv etablere en, hvis de ønskede have. Og det gjorde de så.

Lærer Sørensens virke sluttede, da han efter syv års virke på Centralskolen nåede folkepensionsalderen på 67 år den 1. oktober 1962. I den anledning blev der bragt et par interviews til avisen, og herfra kan vi læse, at centralskolen på det tidspunkt er under kraftig vækst, og at det har været svært at måtte undvære den kontakt med skoleelevernes hjem, som han havde i Sdr. Skole. Det er et af de ofre, som den skole har bragt – men samtidigt har den store skole også bragt den store fordel ind, at de samme børn har gået der i flere år, hvilket har bragt større kendskab til børnene.

Så alt i alt synes lærer Sørensen, at ideen med en centralskole er den helt rigtige. Dog synes han, at potentialet ikke er udnyttet godt nok – de små skoler har været brugt som forskoler, og store elever

har på grund af pladsmangel været sendt til Tylstrup. Så ideen med en ”central skole” har ikke været udnyttet godt nok – fordi der ikke er bygget til den ny centralskole.

Med andre ord lyder det som om, at den politiske bevågenhed omkring skolevæsenet ikke har ændret sig stort, siden at lærer Sørensen 45 år tidligere begyndte sin gerning som lærer. Pengene har fået førsteprioritet frem for sagen. Og sådan er det vel stadigvæk, endda på mange flere felter, i en mangfoldig verden á i dag.

Fru Sørensen i den nyanlagte have med barnebarn & med-skribent, der nærmest lærte at gå i centralskolens have – Foto: AKP

Nuværende bestyrelse

Formand: Svend Andersen, Liljevej 26
Tlf. 42 27 30 11 - Mail: svand@me.com

Næstformand: Bjarne T. Nielsen, Aaby Sdr. Gade 4
Tlf. 30 42 24 80 - Mail: btn50@live.dk

Kasserer: Kaj Haugaard, Mortensgade 10
Tlf. 20 99 24 77 - Mail: kaj.haugaard.kh@gmail.com

Sekretær: Rise Ørtoft, Markedsvej 9
Tlf. 40 61 50 18 - Mail: riseogchr@gmail.com

Bestyrelsesmedlem: Kirsten Nørgaard, Caprifolievej 3
Tlf. 61 72 98 24 - Mail: leo@vildmosekartoflen.dk

Bestyrelsesmedlem: Nina Prebensen, Mortensgade 29
Tlf. 61 68 18 11 - Mail: nina.prebensen@me.com

Fra vores udstilling

Besøg os og få en hyggelig snak om Aabybro og byens historie. Vi træffes hver mandag fra kl. 14-17

